

2. Бондаренко С.М., Леус А.Ю. Оцінка рівня якості продукції на підприємстві. *Ефективна економіка* 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5527>
3. ДСТУ ISO 9000:2015 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів. (ISO 9000:2015 IDT). [чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 45 с.
4. ДСТУ ISO 9001:2015 Системи управління якістю. Вимоги. (ISO 9001:2015 IDT). [чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 21 с.
5. Касич А.О., Харькова Ж.В. Управління конкурентними перевагами підприємства. *Економічний аналіз*. 2016. № 2. С. 79-85.
6. Фінансово-інвестиційні детермінанти регіонального розвитку: монографія / [О. В. Чернявська та ін.] ; за заг.ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Чернявської ; Вищ. навч. закл. Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі" (ПУЕТ). - Полтава : ПУЕТ, 2012. - 393 с.
7. International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org/home.html> (дата звернення 25.09.2023).
8. Kasych A., Vochozka M. (2019). Modernization processes in the modern world: methodology, evolution, tendencies. *Revista ESPACIOS*. Vol. 40 (N 24) <https://www.revistaespacios.com/a19v40n24/19402420.html>
9. Tricker R. (2020) *Quality management systems. A Practical Guide to Standards implementation*. Routledge. Taylor and Francis Group. London and New York. 259 p.

УДК 316.6

Т. Цалко, С. Невмержицька

lozzeika@gmail.com, vsminfoSN@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ЦІЛЬОВІ АСПЕКТИ І ЗАВДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОСВІТЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Діяльність учителя можна розглядати з погляду найважливіших психологічних категорій – особистість учителя (цінності, цілі, мотиви діяльності), педагогічна діяльність і педагогічне спілкування, а саме – ставлення і психологічний клімат).

Основу кожної особистості становить її структура, тобто порівняно стійкий зв'язок і взаємодія всіх її складових як цілісного утворення. Структура особистості досить стійка в часі та має потенціал повільних змін. Спрямованість педагогічної діяльності, мотивація, уявлення про себе як педагога, стосунки з колегами, батьками та учнями тісно пов'язані з особливостями зовнішнього оточення, зокрема під час війни в Україні. Основні чинники, які характеризуються високим ризиком, небезпекою і впливають на особистість педагога в Україні, на поточну його діяльність, це: повітряні тривоги, близькість (або її ймовірність) до лінії фронту, відключення електроенергії, заняття онлайн чи офлайн, зниження мотивації, нервові зриви у дітей, негативний інформаційний потік тощо.

Психодинамічна теорія особистості розглядає сформовану в онтогенезі структуру особистості в тісному зв'язку з внутрішньоособистісними конфліктами, невротичними формами поведінки, захисними механізмами, позицією самовизначення, зокрема й у ставленні зі світом об'єктів.

Освітня фундація GoGlobal провела опитування та збрала перелік основних викликів освіти, які можуть стати цьогоріч кризовими, якщо не вжити термінових заходів [1].

Аналіз опитування освітян по всій країні свідчить про наявність у дітей стресу чи психологічної травми. Так, 24% учнів мають ознаки тривожності та стурбованості. Брак мотивації до навчання прослідковується у 22% учнів. Частими проявами цього є апатія та байдужість, а також розгубленість і неухважність. Серед інших важливих проявів – у нинішніх умовах діти швидко подорослішали і стали більш серйозними. Це серйозне питання, що потребує негайної реакції як з боку батьків, педагогів, так і з боку держави, зокрема системи охорони здоров'я та системи освіти.

Упродовж року було проведено неформальне опитування педагогів різних рівнів навчальних закладів (від шкіл до закладів вищої освіти) у вигляді інтерв'ю. Основні проблеми, які турбують кожного педагога в сучасній Україні умовно можна класифікувати за такими групами проблем (рис. 1).

Вчителі розповідають, що після напружених педагогічних ситуацій, з якими їм, як і всім сучасним педагогам, доводиться часто стикатися під час війни в Україні, вони почуваються розбитими, пригніченими, у них знижується працездатність, вони частіше втрачають самовладання, контроль над своїми емоціями. Кожен другий з опитаних (52%) постійно перебуває у стресі, переживає за безпеку своїх рідних, учнів. 81% опитаних вважають, що перебувають у стані стресу і 40% з них потребують допомоги професіоналів із питань психологічного здоров'я.

Отже, кожному вчителю постійно доводиться перебувати в стані підвищеного нервового збудження, піклуючись про життя і безпеку кожного свого учня, забезпечуючи належне викладання і реалізацію своїх педагогічних завдань. Це надзвичайно виснажує і призводить до негативних наслідків щодо фізичного і психологічного здоров'я. Необхідність весь час стримувати спалахи гніву, роздратування, тривоги, відчаю

підвищують внутрішнє емоційне напруження, що згубно позначається на здоров'ї. Такі захворювання, як гіпертонія, астма, виразка шлунку стають професійними захворюваннями вчителів.

Основні проблеми педагогів, виявлені під час опитування					
Безпека	Стабільність	Послаблення когнітивних процесів в учнів	Планування	Організація роботи на уроці	Фізична втома
Ніхто не відчуває себе в безпеці, але вчитель має створювати цю умовну «безпечну бульбашку» для учнів. Це вимагає значної роботи над собою та поповнення власних ресурсів.	Невпевненість у завтрашньому дні, невідомість перспектив щодо безпеки, спокійного графіка роботи, перспектив професійного розвитку, перспектив щодо розв'язання конфлікту в найближчий період часу.	Вчителі мусять приділяти час на уроці вправам для підтримки та стабілізації емоційного стану учнів. Також має попит особистісно орієнтований підхід до учнів, який зараз організувати ще складніше, і він вимагає ще більше ресурсів від вчителя.	Вчителям важко планувати урок, адже не зрозуміло скільки учнів будуть присутні на уроці. Не завжди можна розраховувати на можливість використання технічних засобів навчання. Тож педагоги зазвичай готуються до декількох сценаріїв.	Вчителям, що працюють у звичному форматі, потрібно паралельно працювати з учнями у класі та з учнями, які приєдналися дистанційно. Або ж вчителі мають проводити урок двічі, працювати у дві зміни, надавати учням додаткові матеріали, які також потрібно підготувати.	Нічні повітряні тривоги, напруження під час денної роботи, навантаження після занять під час підготовки у двох форматах – онлайн і офлайн. Усе це неймовірно виснажує, призводить до фізичної втоми.

Рис. 1. Основні проблеми педагогів, виявлені під час опитування
Джерело: розроблено авторами

Психологічна підтримка педагогів мусить бути спрямована на збереження і зміцнення психологічного здоров'я, сприяння професійному розвитку та особистісному зростанню. Одним із чинників розвитку емоційного вигорання та професійних деформацій у педагогічній професії є індивідуально-психологічні властивості особистості [2].

За результатами опитування освітньої фундації GoGlobal визначено основні професійні потреби вчителів (рис. 2) та ознаки прояви стресу та інші зміни в портреті учня (рис. 3) [1].

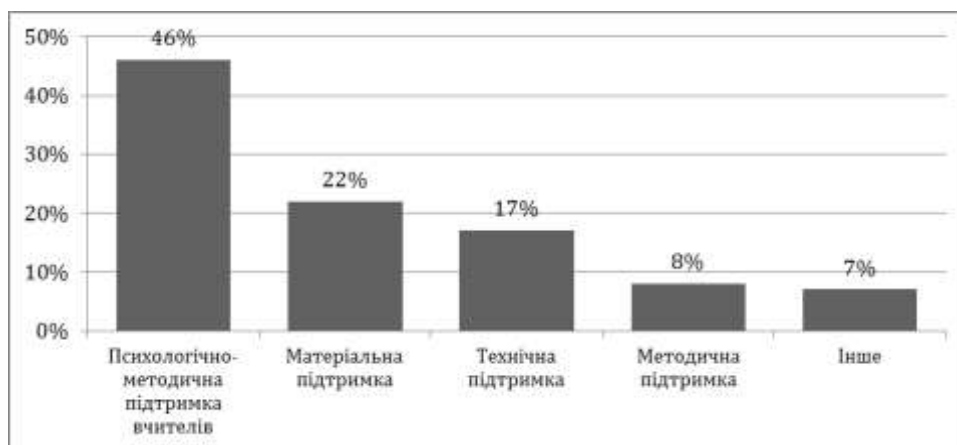

Рис. 2. Основні професійні потреби вчителів.
Джерело: розроблено авторами на основі [1]

Рис. 3. Ознаки прояву стресу та інші зміни у портреті учня. Джерело: [1]

Для надання ефективної психологічної підтримки важливо розуміти обумовленість деяких психологічних проблем педагога в професійній сфері його особистісною структурою. Таке розуміння дає змогу здійснювати своєчасну профілактику можливих конфліктів і негативних емоційних станів з урахуванням слабких сторін характеру, а також визначати оптимальний шлях подальшого особистісного розвитку й розкриття потенціалу особистості на основі її сильних рис. Для діагностики структури особистості психолог може використовувати такі методики, як СМІЛ (ММРІ), Діагностичний тест особистісних розладів (В. П. Дворченко), Опитувальник особистісних акцентуацій (Леонгард - Шмишек), Операціоналізовану психодинамічну діагностику (ОПД - 2).

Висновки. Психологічна підтримка професійної діяльності педагога в умовах воєнної та післявоєнної освіти стала гострою необхідністю [1, 2]. Це завдання цілком може вирішувати Психологічна служба закладу освіти, створення якої в закладах освіти є вкрай необхідним державним завданням. Сьогодні Психологічна служба вже працює в школах, і її головна мета – підвищення ефективності діяльності учнів та захист їхнього соціального і психічного здоров'я. Але роль Психологічної служби в освітньому процесі під час воєнного стану й у майбутній післявоєнний період в Україні дещо потребує коригування і трансформації, бо підтримки потребують і педагоги закладів освіти усіх рівнів.

Основними пріоритетними завданнями Психологічної служби по відношенню до педагогічного складу закладів освіти всіх рівнів мають стати:

- створення структурного підрозділу, який у своїй діяльності забезпечуватиме соціальний і психологічний супровід навчально-виховного процесу в закладі освіти;
- виявлення причин труднощів у здійсненні трудової діяльності педагога, професійному розвитку, соціально-психологічній адаптації [4, 5];
- своєчасне попередження відхилень у поведінці педагогічного працівника, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі;
- емоційна підтримка педагогів, формування у них професійно значущих особистісних якостей у рамках системи психологічної підтримки професійної діяльності педагогів в умовах воєнної і післявоєнної освіти;
- консультування і формування психологічної та соціальної компетентності учасників освітнього процесу;
- розробка колективних та індивідуальних програм психологічної підтримки із впровадження інтерактивних методів у професійну педагогічну освіту, зокрема й у психологічну підтримку педагогів, оскільки вони за своєю суттю відповідають цілям і змісту психологічної підтримки;
- здійснення діяльності, спрямованої на досягнення взаєморозуміння, співпраці між окремими особами, колективами, соціальними групами, організаціями, державними органами управління.

Список літератури

1. Коврига Т. Освітній фронт. Що робити з вигоранням учителів і відсутністю мотивації у дітей. [Електронний ресурс]. 22 лютого 2023. <https://life.nv.ua/ukr/kids/osvita-pid-chas-viyni-vigoryannya-vchiteliv-i-vidsutnist-motivaciji-vchitisa-u-ditey-shcho-robiti-50305871.html>
2. Слюсаревський М. М., Григоровська Л. В. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни. Вісник НАПН України, 2022, 4(1). С. 1-7.
3. Національна економіка в умовах формування нової фінансово-економічної архітектури світу: монографія / [О. В. Чернявська та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Чернявської ; Вищ. навч. закл. Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі" (ПУЕТ). - Полтава : ПУЕТ, 2014. - 318 с.
4. Цалко Т. Р. Електронний кампус в інноваційній моделі smart-освіти / Т. Р. Цалко // Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 квітня 2023 року. – Київ : КНУТД, 2023. – С. 127-130. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/24053>

5. Цалко Т. Р. Дослідження проблем і розробка рекомендацій щодо вдосконалення освітнього процесу в умовах пандемії / Т. Р. Цалко, С. М. Невмержицька // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації»: тези доповідей, м. Київ, 8 жовтня 2021 року. – Київ: КНУТД, 2021. – С. 67-68.

6. Цалко Т. Р. Особливості побудови індивідуальної траєкторії навчання в умовах воєнного стану / Т. Р. Цалко, С. М. Невмержицька // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації": тези доповідей, м. Київ, 7 жовтня 2022 року. – Київ: КНУТД, 2022. – С. 114-115. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/20244>

УДК 316.62:330.16:355.01(477.6)

О. Вартанова

e.vartanova9207@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

УПРАВЛІННЯ БЛАГОПОЛУЧЧЯМ ПЕРСОНАЛУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність управління благополуччя у закладах вищої освіти та забезпечення фізичного, фінансового, психологічного, соціального добробуту працівників відповідає глобальній концепції психологізації процесів управління та зумовлена наступними причинами:

виникнення психічних розладів відбувається саме в студентському віці (18-24 р.) – щонайменше 10%, 75% психічних розладів починаються у віці до 24 років;

психічні розлади можуть мати виражений негативний вплив на навчання, соціальне життя, професійну траєкторію розвитку молодих людей, вони інвалідізують та забирають життя;

пандемія COVID-19 і війна в Україні дуже негативно вплинули на психічне здоров'я і благополуччя як молоді, так і науково-педагогічних співробітників ЗВО;

значна частка співробітників ЗВО знаходяться на різних стадіях професійного вигорання (за даними [1] 60% педагогічних працівників мають сформовану стадію "резистенції", яка виявляється в протистоянні негативним подіям та внаслідок цього – у виснаженні психічних ресурсів, що призводить до неадекватних (зазвичай, занижених) емоційних реакцій, негативного ставлення до усіх суб'єктів педагогічного процесу, до погіршення якості, а часом навіть до припинення виконання професійних обов'язків);

ставлення до життя та психологічні стани істотно впливають на економічну поведінку, прийняття економічних рішень (за даними [2], на економічну поведінку молоді впливають включеність до життя, втома від життя, хвилювання за майбутнє);

студентський вік 18-24 років є критично важливим з точки зору можливості ефективних превенцій і терапевтичних втручань у сфері психічного здоров'я.

Актуалізація наведених аргументів може бути посилена результатами проведених авторських досліджень щодо впливу професійного стресу, професійного вигорання та ставлення до життя на економічну поведінку студентів та співробітників закладів вищої освіти у березні-жовтні 2023 р. Вибірка дослідження становила 111 осіб, віком від 18 до «49 і більше» років, переважна більшість яких є студентами та співробітниками закладів вищої освіти. Метою дослідження було визначення факторів професійного стресу, стадій професійного вигорання, ставлення до життя та їх вплив на економічну поведінку респондентів. 86,6% респондентів є співробітниками або студентами закладів вищої освіти. Переважний вік респондентів становить 18-24 р., 14,4% мають вік 49 і більше років, 10,8% – 34-38 р., в цілому можна зробити висновок, що частка студентів (віком 18-24 р.) в представленому дослідженні становить 62,2%. 87,8% респондентів на час дослідження знаходилися в Україні. Дані щодо віку респондентів подано на рис.1.

Вкажіть ваш вік

111 ответов

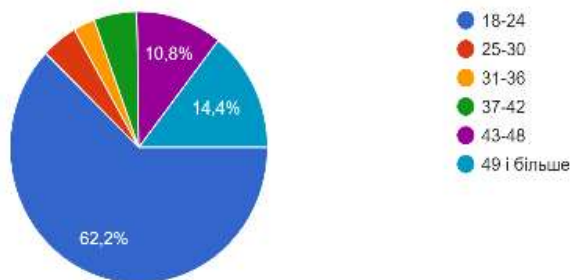

Рис. 1. Дані щодо віку респондентів